

Upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti na dobu po rozvodu – určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu – to platí pro případ, kdy se rodiče na úpravě těchto záležitostí nedohodnou. V případě, že se rodiče na úpravě těchto poměrů sami dohodnou, soud takovou dohodu pouze schválí, aby mohla být považována za platnou.

a) Svěření dítěte do péče jednoho z rodičů

Jedná se o nejčastější formu svěřením nezletilého dítěte do péče na dobu po rozvodu rodičů (v 90% případů je dítě svěřeno do péče matky). Soud zároveň rozhoduje o výživném na dítě.

b) Střídavá péče

Do střídavé péče může soud dítě svěřit oběma rodičům v případě, kdy jsou oba způsobilí dítě vychovávat, mají o výchovu zájem a je-li to v zájmu dítěte. Tato varianta umožňuje, aby dítě žilo po delší časové úseky vždy u jednoho z rodičů. Doba, po kterou se dítě u rodičů střídá je různá, velmi často to je 14 dnů, týden, u malých dětí i méně, závisí to na konkrétní situaci v dané rodině. Souhlas obou rodičů je základním předpokladem pro střídavou péči, jelikož se v tomto případě rodiče musí dohodnout nejen na výchově, ale také na materiální stránce takové péče, jako je bydlení, stravování, docházka do školy, na kroužky, hrazení výdajů spojených s kroužky, se školou, letními tábory, výlety atd. Je zřejmé, že takovýto způsob péče o dítě vyžaduje vysoký stupeň spolupráce obou rodičů. U střídavé péče soud většinou nerozhoduje o výživném na dítě, pokud se na tom rodiče výslovně nedohodnou (jeden z rodičů je výrazně více materiálně zajištěný).

c) Společná péče

Společná péče přichází v úvahu opět tehdy, pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, mají o výchovu zájem a je-li to v zájmu dítěte.

V praxi jde často o situaci, kdy rodiče žijí společně v jednom bytě/domě a budou takto bydlet i v budoucnu. Často se dohoda o společné péči uzavírá v situaci, kdy dítě nabude brzy zletilosti, rodiče bydlí dosud společně a nechtějí se na takto krátkou dobu o péči a výživné soudit.

Při rozhodování o svěřením dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte – jeho osobnost, vloh, schopnosti a vývojové možnosti se zřetelem na životní poměry rodičů. Soud při rozhodování dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů, na udržování pravidelného styku s nimi a na pravidelné informace o dítěti. Soud dále přihlíží k citové orientaci dítěte, zázemí dítěte, k odpovědnosti a výchovné schopnosti rodičů, k citovým vazbám na sourozence a další příbuzné, k hmotnému zabezpečení rodičů včetně bytových poměrů aj. Důležitý je pro takové rozhodnutí také fakt, který z rodičů se dosud o dítě staral po stránce citové, mravní, rozumové a ekonomické.

Vyživovací povinnost k dětem

Výživné na dítě platí ten rodič, kterému nebylo dítě po rozvodu rodičů svěřeno do výchovy. Výše výživného je odvozena od výše příjmů rodičů – soud je povinen zjistit si, jaký je rozsah příjmů rodičů a stav jejich nemovitého a movitého majetku. Rodiče jsou zároveň povinni předložit soudu doklady ke zjištění výše příjmů a k prokázání majetkových poměrů.

Podle zákona oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Soud přitom přihlíží také k tomu, který z rodičů a do jaké míry o dítě osobně pečuje.

Výživné lze přiznat i zpětně, u dětí je to nejdéle za tři roky zpět od zahájení řízení na určení výživného.

Soud příslušný k projednání všech záležitostí týkajících se poměrů nezletilých dětí je soud, v jehož obvodu má dítě trvalé bydliště.

Návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu podává ten rodič, který se domáhá rozvodu manželství. Mezi náležitosti takového podání patří adresa soudu, jména, příjmení, rodná čísla a adresy rodičů a nezletilých dětí. V návrhu je potřeba vylíčit skutkový stav, popsat, zda a u kterého soudu byla žaloba o rozvod podána. Musí být uveden návrh způsobu úpravy poměrů nezletilých dětí po rozvodu. Návrh musí být podán ve třech vyhotoveních a není zpoplatněn. Jako přílohy mohou být doloženy kopie rodných listů dětí, kopie oddacího listu, kopie návrhu na rozvod aj. Je dobré podat oba návrhy, tedy žalobu o rozvod a návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí po rozvodu zároveň. Soud nerozvede manželství, dokud není rozhodnuto právě o uspořádání výchovy a výživy nezletilých dětí.

Výživné rozvedeného manžela

Rozvedený manžel, který není schopen se sám živit, může nárokovat po bývalém manželovi výživné. Ten je pak povinen přispívat mu na přiměřenou výživu (míněno nejen stravování, ale také další potřeby rozvedeného manžela s ohledem na jeho věk, zdraví aj.), a to podle svých možností, schopností a majetkových poměrů. Na výživném se mohou buď dohodnout, nebo o něm rozhodne na návrh jednoho z nich soud. Bývalí partneři se mohou také dohodnout na vyplacení jednorázové částky, která vyrovná nárok na výživné jednou pro vždy. Vyživovací povinnost rozvedeného manžela není časově omezena, podle znění současného zákona ji lze uplatnit pouze v případě, že bylo manželství rozvedeno po 1. 8. 1998. Nárok na výživné zaniká, pokud oprávněný manžel uzavře nový sňatek, nebo pokud povinný manžel zemře nebo se manželé na základě dohody vyrovnají poskytnutím jednorázové částky. I zde soud zkoumá majetkové poměry, možnosti a schopnosti povinného manžela a přiměřené potřeby oprávněného manžela.

Zvláštním případem je situace, kdy soud za určitých podmínek může rozvedenému manželovi přiznat výživné až do výše stejné životní úrovně druhého manžela:

- Rozvedený manžel se na rozvratu manželství převážně nepodílel,

- rozvodem mu byla způsobena závažná újma.

Nárok na toto výživné není časově neomezený, trvá pouze tři roky od právní moci rozsudku o rozvodu manželství. V praxi se jedná například o situaci, kdy jednomu z partnerů po dobu trvání manželství bránila ve vlastním ekonomickém zajištění na rozdíl od druhého, finančně velmi dobře zajištěného manžela, péče o domácnost a malé či nemocné děti.

Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce

Na rozdíl od manželů nemají nesezdané páry vůči sobě po dobu trvání jejich vztahu, ale ani po jeho skončení, výživovací povinnost. Výjimkou je pouze případ neprovdané matky. Otec dítěte (prokázaný, ale i pravděpodobný), za kterého není matka provdána má povinnost přispívat jí přiměřeně na úhradu výživy, a to po dobu dvou let, a dále na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Účelem tohoto příspěvku je zlepšit dočasně zhoršenou ekonomickou situaci těhotné ženy a následně matky dítěte, vyšší nároky na stravu, těhotenské oblečení, výbavu pro dítě atd. – tyto potřeby je nutné soudu konkrétně doložit. Soud samozřejmě přihlíží k finančním možnostem otce.

Tento příspěvek j možné nárokovat pouze do tří let od porodu.

Obecně pro výživné platí, že jej nelze přiznat, pokud by to bylo v rozporu s dobrými mravy – morálkou (v praxi jde o výjimečnou aplikaci).

Výše výživného není neměnná, při změně poměrů na obou stranách – oprávněného i povinného - co do zdravotního stavu, majetkových poměrů, změn v zaměstnání, narůstajícího věku atd., lze soud požádat o změnu či zrušení výše přiznaného výživného. U výživného na nezletilé děti to soud může udělat sám i bez návrhu.

V každém případě doporučuji obrátit se v těchto věcech na odborníka – advokáta, který se touto agendou profesně zabývá - viz stránky České advokátní komory www.cak.cz, http://vyhledavac.cak.cz/Units/_Search/search.aspx.